

Informace o pracovní povinnosti v době nouzového stavu

Co je to pracovní povinnost?

Pracovní povinnost je podle krizového zákona¹ povinnost fyzické osoby vykonávat po nezbytně nutnou dobu určenou prací, která je nutná pro řešení krizové situace a kterou je tato osoba povinna konat v místě určeném orgánem krizového řízení.

Pracovní povinnost může být uložena při některých krizových stavech. V nouzovém stavu, který byl vyhlášen ode dne 5. 10. 2020² (na dobu 30 dnů s možností prodloužení rozhodnutím Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR) je oprávněna nařídít ukládání pracovní povinnosti Vláda ČR, která tak učinila ode dne 12. 10. 2020³ ve vztahu k dále uvedeným žákům a studentům.

Pracovní povinnosti je realizována na základě pracovního příkazu, kterým stanoví hejtman kraje (v Praze primátor hlavního města Prahy) obsah, rozsah a místo prací.

V čem spočívá aktuálně vyhlášená pracovní povinnost?

Pracovní povinnost byla uložena všem žákům a studentům:

- čtvrtého a pátého ročníku prezenční formy studijního programu všeobecné lékařství na lékařských fakultách veřejných vysokých škol,
- pátého ročníku prezenční formy studijního programu zubní lékařství na veřejné vysoké škole,
- pátého ročníku prezenční formy studijního programu farmacie na veřejné vysoké škole,
- posledních ročníků denní nebo prezenční formy bakalářských a pětiletých magisterských studijních programů na vysoké škole nebo oborů vzdělání na vyšší odborné škole nebo střední zdravotnické škole připravujícím se na nelékařské zdravotnické povolání, a bakalářského nebo pětiletého magisterského programu jednooborové psychologie a
- všech ročníků prezenční formy zdravotnických magisterských studijních programů navazujících na zdravotnický bakalářský program a magisterského programu jednooborové psychologie navazujícího na bakalářský program.⁴

Vláda uložila pracovní povinnost „k zajištění poskytování zdravotních služeb poskytovateli zdravotních služeb a k zajištění činnosti orgánů ochrany veřejného zdraví po dobu platnosti nouzového stavu v souvislosti s výskytem epidemie COVID-19 na území České republiky“⁵. Konkrétní obsah, rozsah a místo prací může být v rámci této pracovní povinnosti stanoven individuálně pracovním příkazem.

Vláda současně uložila orgánům ochrany veřejného zdraví a poskytovatelům zdravotních či sociálních služeb v případě potřeby požádat kraje o vydání a doručení pracovních příkazů. V těchto požadavcích se uvádí požadovaný počet žáků a studentů včetně jejich studijního programu nebo oboru vzdělání, k výkonu pracovní povinnosti, a předpokládanou dobu výkonu pracovní povinnosti.

¹ zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů

² usnesení Vlády České republiky ze dne 30. 9. 2020, č. 957 (usnesení č. 391/2020 Sb.)

³ usnesení Vlády České republiky ze dne 12. 10. 2020, č. 1023 (usnesení č. 409/2020 Sb.)

⁴ Ibid.

⁵ Ibid.

Jakým způsobem mi mohou být ukládány pracovní povinnosti a kdo o tom rozhoduje?

Konkrétní povinnosti při pracovní povinnosti stanoví jedině hejtman kraje, resp. primátor hl. m. Prahy.

Ke stanovení těchto povinností slouží pracovní příkaz – písemný dokument, který obsahuje jméno, příjmení, datum narození a bydliště, den a místo nástupu pracovní povinnosti, druh práce, předpokládanou délku plnění povinnosti, poučení⁶ a označení orgánu, který pracovní příkaz vydal.

Jakým způsobem se pracovní příkaz doručuje?

Pracovní příkaz by Vám měl být doručen do vlastních rukou.

V případě odmítnutí převzetí pracovního příkazu nebo nevyzvednutí zásilky v úložní době bude pracovní příkaz považován za doručený.

Může mi být nařízen výkon pracovní povinnosti telefonicky?

Telefonický pokyn zjevně nesplňuje náležitosti pracovního příkazu a nejedná se tedy o nařízení výkonu pracovní povinnosti. Nemůže tedy zakládat povinnost k výkonu pracovní povinnosti.

Krajský hejtman či primátor hl. m. Prahy je však oprávněn vyzvat Vás k zaevidování se na stanoveném místě z důvodu uložení pracovní povinnosti. Taková výzva nemá žádné formální náležitosti a pokud na Vás dopadá pracovní povinnost dle usnesení vlády, jste povinni jí uposlechnout. Za neuposlechnutí této výzvy lze uložit pokutu do výše 20 000 Kč.

Jaká pracovní doba mi může být v pracovním příkazu uložena?

Právní předpisy nestanoví výslovně omezení konkrétního rozsahu hodin práce ani hodin práce denně. Pracovní povinnost Vás však nesmí ohrožovat na životě či zdraví a lze na její výkon dovodit použití principů zákoníku práce, které zahrnují též právo na přiměřený odpočinek, a to jak během směny, tak mezi směny.

Rozsah prací (společně s místem a konkrétním obsahem prací) musí být v pracovním příkazu uveden.

Jakým způsobem mi bude výkon pracovní povinnosti kompenzován?

Za vykonání pracovní povinnosti Vám náleží peněžní náhrada, kterou je povinen vyplatit hejtman či primátor hl. m. Prahy, který Vám vydal pracovní příkaz. Peněžní náhrada se vyplácí až po ukončení nebo zrušení nouzového stavu, a to v nejzazší lhůtě 6 měsíců.

Výše peněžní náhrady se stanoví dohodou anebo tak, aby odpovídala obvyklé mzdě za stejné či podobné práce. Peněžní náhrada má kompenzovat náklady, které mi v souvislosti s výkonem pracovní povinnosti vzniknou.

⁶ Poučení v pracovním příkazu by mělo obsahovat následky pro případ nesplnění pracovní povinnosti, důvody k odmítnutí pracovní povinnosti a odkaz na právo na náhradu za výkon pracovní povinnosti.

Peněžní náhrada není mzdou ani platem, a tedy není spojena s žádnými odvody na zdravotní či sociální pojištění.

V případě újmy na zdraví vzniklé při výkonu uložené pracovní povinnosti se poskytuje náhrada obdobně podle předpisů o odškodňování pracovních úrazů.

Co když jsem povolán k výkonu pracovní povinnosti v místě, kde se nezdržuji, ale mám tam hlášen trvalý pobyt?

Hejtman kraje či primátor hl. m. Prahy není výslovně omezen v tom, komu může pracovní povinnost uložit. Současně však krizový zákon svěřuje hejtmanům (primátorovi) kompetence k řešení krizové situace v podmínkách kraje. Doporučujeme tedy v nadepsaném případě sdělit krajskému úřadu, že se na území kraje nezdržuji, a že se domnívám, že vydání pracovního příkazu je v kompetenci jiného krajského hejtmana, resp. primátora hl. m. Prahy. V případě hlášeného trvalého pobytu je však pravděpodobné, že povinnost k výkonu pracovní povinnosti na území tohoto kraje vznikne.

Náklady za cestovné či ubytování, které vzniknou jen z důvodu výkonu pracovní povinnosti, by měly být součástí peněžní náhrady za výkon pracovní povinnosti.

Co když jsem zaměstnán a pracovní povinnost koliduje s mými povinnostmi zaměstnance?

Výkon pracovní povinnosti je považován za tzv. jiný úkony v obecném zájmu. Zaměstnavatel je povinen poskytnout Vám pro tento výkon volno, ovšem bez náhrady mzdy či platu.

Kdy mohu pracovní povinnost odmítnout?

Pracovní povinnost se nevztahuje na

- osoby s výsadami či imunitou podle mezinárodního práva, poslanci, senátoři a členové vlády,
- osoby ve věku do 18 let a od 62 let,
- osoby zdravotně nezpůsobilé k výkonu požadovaných druhů práce,
- osoby invalidní ve třetím stupni,
- osoby, které by tím vystavily vážnému ohrožení sebe nebo osoby blízké*,
- zaměstnanci subjektu kritické infrastruktury, kteří se podílejí na zajištění funkce prvku kritické infrastruktury**,
- ženy a osamělí muži pečující o dítě do 15 let věku,
- těhotné ženy,
- ženy do konce třetího měsíce po porodu, jestliže se dítě narodilo mrtvé, zemřelo anebo žena o něj nepečuje

** Riziko nákazy virem COVID-19 Vás tedy zbavuje pracovní povinnosti v tom případě, že nejsou dostupné vhodné a účinné ochranné prostředky.*

*** Kritickou infrastrukturou se v podmínkách zdravotnictví rozumí pouze operační centra záchranné služby.*

Pracovní povinnost lze odmítnout, pokud jsou ukládané povinnosti v rozporu se zákonem.

Orgán krizového řízení může osvobodit od pracovní povinnosti také osoby, kterým by v tom bránila důležitá okolnost, jejíž opominutí by mohlo vést k ohrožení života, zdraví nebo majetku. Závažnost důležité okolnosti posuzuje orgán krizového řízení.

Pokud jste cizinec, nezbavuje Vás to pracovní povinnosti, ani Vám tím nevznikají žádné zvláštní povinnosti.

Pokud se na Vás pracovní povinnost nevztahuje, můžete poskytnout dobrovolnou pomoc za obdobných podmínek.

Jaké jsou sankce za neplnění pracovní povinnosti?

Za neplnění pracovní povinnosti lze uložit pokutu až do výše 50 000 Kč.

Za neuposlechnutí výzvy k evidenci k pracovní povinnosti lze uložit pokutu do výše 20 000 Kč.